

Boris Olujić

Istraživanje arheološkog lokaliteta Viničica kod Josipdola (2005.–2010.)

U ovom se radu donosi pregled obavljenih arheoloških i povijesnih istraživanja lokaliteta Viničica kod Josipdola u razdoblju od 2005. do 2010. godine. Važnost prapovijesnog naselja na Viničici daleko izlazi iz mikroregionalnih okvira. U svojem je dugom postojanju ovo naselje iskoristilo svoj pogodan geostrateški položaj i odigralo ulogu posrednika u povezivanju unutrašnjosti, jadranske obale, alpskog i balkanskog prostora. Stoga je poduzeto sustavno arheološko istraživanje ovog lokaliteta u razdoblju od 2005. do 2010. godine. Istraživanje će biti nastavljeno i iduće godine. Bogatstvo nalaza potvrđuje tezu da se radi o vrlo bogatom naselju koje je imalo središnju ulogu u mikro i makroregionalnom kontekstu.

Od 2002. godine do 2010. godine na Viničici su otvorene četiri sonde dimenzija 4 x 4 m (sonde 1, 4, 5 i 6), četiri kontrolna rova dimenzija 2 x 6 m (sonde 2, 3, 8, 9) te jedan profil presječne fortifikacije. Od 2005. do 2010. godine dovršeno je istraživanje sondi 4, 8, 9 i profil fortifikacije. Sonda 7 otvorena je 2010. godine i predstavlja završetak faze probnih sondažnih istraživanja te početak otvaranja širih površina istraživanja.

Izuzetno brojni nalazi pronađeni tijekom istraživanja, obrađeni su i priređeni za prvu cjelovitu objavu. Istraživanje se nastavlja.

U prvom broju Modruškog zbornika objavljen je rad o istraživanju arheološkog lokaliteta Viničica u razdoblju od 2002. do 2004. godine (Olujić 2007: 53–69). Obavijesti koje nisu bile obuhvaćene radom, objavljene su na drugom mjestu (Olujić 2008: 87–99).

U ovom broju zbornika želio bih javnosti predočiti osnovne informacije o istraživačkim aktivnostima na ovom lokalitetu od 2005. godine do 2010. godine. Sukladno propisima važećim u Republici Hrvatskoj, koji se odnose na arheološku baštinu, stručna izvješća su objavljena u odnosnim godištim Hrvatskog arheo-

Viničica iz zraka, pogled s jugoistoka, travanj 2006. (Foto B. Olujić)

loškog godišnjaka, a prethodno su predočena i Konzervatorskom odjelu u Karlovcu, Ministarstva kulture RH.

Viničica je prostrana kamenita uzvisina (hum), koja dominira širim prostorom Ogulinske udoline. Radi se zapravo o dvojnog kompleksu Velike (kota 420) i Male Viničice (kota 350,7). Ova je dvojna gradina bila kontinuirano i intezivno naseljena tijekom brončanog i željeznog doba. Tijekom antičkog razdoblja, u podnožju se nalazilo naselje municipalnog statusa, naseljeno uglavnom beneficijarima, isluženim vojnicima, uglavnom u službi održavanja reda na izuzetno važnim prometnim komunikacijama koje je kontrolirao ovaj prostor. Život se dakle nastavlja i nakon razaranja koje smo dokumentirali tijekom istraživanja, a prema analizi pokretnih nalaza iz slojeva uništenja te radiometrijskim analizama (C-14) i datirali u 1. stoljeće prije Krista.

Ipak, dojma sam da antičko naselje koje je nastalo u podnožju Viničice nije bilo te veličine i značenja koju je u prethodnom razdoblju imalo središnje prapovijesno

naselje. Možda je razlog tome i njegova uloga u otporu rimskom osvojenju ovog prostora (Olujčić 2005, 35–36). To ipak ne znači da antički nalazi s ovog prostora ne zaslužuju posebnu pažnju. Tim više što velik broj nalaza koji potječu iz šireg sredozemnog kulturnog kruga (prije svega grčke i rimske civilizacije) i različitih vremenskih razdoblja (od 7.–6. stoljeća prije Krista prema mlađim razdobljima), kontekstom nalaza pripadaju razdobljima prije rimskog osvojenja. To samo svjedoči da je ovo mjesto bilo umreženo u šira međunarodna kulturna i gospodarska strujanja mnogo prije pada pod rimsku vlast 35. godine prije Krista. Međutim, tek će buduća istraživanja antičkog naselja koje se nalazilo u podnožju Viničice, na prostoru današnjih naselja Čakovac Oštarijski, Šušnjevo selo, Skradnik i Carevo polje, donijeti stvarnu sliku života ovog naselja u vrijeme rimske vlasti od 1. stoljeća poslije Krista do vremena kasne antike i ranog srednjeg vijeka.

Sustavno je istraživanje Viničice započeto u okviru projekta »Naselja i komunikacije u kontekstu veza jadranskog priobalja i unutrašnjosti u prapovijesti i antici«, (2002.–2006.), a nastavljeno u okviru projekta »Ekohistorijski aspekti naseljavanja hrvatskog krša u prapovijesti i antici« (130–1300644–0639) Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH. Istraživanje od gotovo samog početka financijski podupire Općina Josipdol iz sredstava proračuna, a od 2009. godine istraživanje uživa i financijsku potporu Ministarstva kulture, u okviru programa arheološke baštine Republike Hrvatske.

Arheološko istraživanje arheološkog lokaliteta Viničica 2005. godine

Od 1. 6. do 2. 7. 2005. godine, trajala je četvrta kampanja sustavnog istraživanja arheološkog lokaliteta Viničica (Olujčić 2006: 189–191). U istraživanju su sudjelovali: Jasmina Osterman, dipl. arheolog i zamjenik voditelja, Hrvoje Cvitanović, Marina Trpčić, Neven Šuica, Igor Humjan, Nebojša Džerić, Goran Puđa, Jadran Lindić, zatim Azra i Žučo, psi čuvari lokaliteta te voditelj dr. sc. Boris Olujčić. Nastavljeno je istraživanje sonde 4, dimenzija 4 x 4 m, na parceli broj 3014 (kattastarska općina Oštarije, broj posjedovnog lista 232), u vlasništvu Mije Juričića iz Čakovca Oštarijskog 424, Oštarije. Uklonjena je zaštita sonde (geotekstil i najlon), te sloj zemlje koji je pokrivao zaštitu. Nisu primijećeni nikakvi tragovi uništavanja niti devastacije. Usporedno s pripremom sonde 4 za nastavak istraživanja, započeto je čišćenje guste vegetacije na prostoru oko sonde. Na ovom je prostoru postavljena

Azra i Žučo 2005. godine (Foto B. Olujić)

Sonda 4 pri kraju istraživanja 2005. godine (Foto B. Olujić)

Marina Trpčić u sondi 4 2005. godine (Foto B. Olujić)

i geodetska mreža (4x4 m) i iskolčene nove sonde za eventualno iskopavanje sljedećih godina.

U sondi 4, nakon pripremnih radova, nastavljeno je čišćenje sj. 14, koje je započelo krajem prošlosezonske kampanje. Pojavljuje se i novi sloj, sj. 18. U crvenkastoj zemlji prošaranom ostacima i mrljama gaza, nalazimo dosta ulomaka keramike te ostataka kućnog lijepa i fragmenata životinjskih kostiju. U jugozapadnom profilu i dalje se pojavljuje crvenkasta zemlja, s vrlo malo nalaza. Pojavljuje se sj. 16, sloj tamne rahle zemlje, s malo vrlo fine crne keramike. Čišćenjem ovih stratigrafskih cjelina završena je sonda 4. Radi se o više stambenih slojeva (od 1. stoljeća prije Krista do kraja brončanog doba). Detaljnim istraživanjem definirane su stratigrafske jedinice. Gabariti stambenih objekata izlaze iz okvira same arheološke sonde. Stoga će u sljedećim godinama biti otvorena šira površina. Tako će arheološki do kraja biti istraženo više cjelovitih objekata. Naravno, otvaranje novih sondi bit će uvjetovano adekvatnim novčanim sredstvima te mogućnostima u prihvatu eventualnog novog materijala. Ove je sezone, kako je i planirano, završeno istraživanje sonde 4. Radi se o više stambenih slojeva, jedan iznad drugog, u

kontinuitetu od kasnog brončanog doba do 1. stoljeća prije Krista. U iskopu sonde, koji je trajao tijekom tri kampanje (2003., 2004. i 2005.), pronađen je velik broj ulomaka keramičkih posuda, kućnog lijepa, utega za tkalačke stanove, keramičkih i metalnih ukrasa, metalnih dijelova nošnje.

Na samom sjeveroistočnom rubu platoa Viničice, 30 m od sonde 4, otvorena je sonda 8. Sonda se nalazi na parceli Stelnik (pašnjak), broj 3015 (katastarska općina Oštarije, broj posjedovnog lista 671, općina Ogulin, B. Frankopana 11, Ogulin). Radi se o kontrolnom rovu, 2 x 6 m, koji se proteže od okomite stijene do samog ruba platoa. U površinskom humusnom sloju nalazi se dosta keramike. Više je keramike uz samu stijenu, a sve manje što se ide prema rubu platoa. U sondi su definirane stratigrafske jedinice sj. 1, sj. 9, sj. 11, sj. 17. Uz sam rub platoa nalazi se blago ovalna nakupina naslaganog kamenja. U čitavoj sondi brojni su ostaci životinjskih kostiju, kućnog lijepa, ulomci keramike. Velik je broj i keramičkih utega za tkalački stan. Pronađen je i brončani gumbić (▼403.83), fino obrađeni kamen (brus), polovica pršljenka i velik broj ulomaka keramike, nekoliko fragmenata brončanog lima. Uz okomitu stijenu, u jugozapadnom dijelu sonde, iznad kom-

Otvaranje sonde 8 tijekom kampanje 2005. godine (Foto B. Olujić)

paktnog kućnog lijepa (podnica), nalazi se niz velikog kamenja. Ovo veliko kamenje je na podnice vjerojatno palo s gornjeg platoa.

Međutim, zbog vremenskih neprilika, velike vlažnosti zemlje prije svega, nismo mogli završiti istraživanje sonde 8, tako da je sonda prekrivena najlonom (također i profili) te ostavljena za slijedeću sezonu. Iz dosadašnjih istraživanja vidljivo je da su se na ovom dijelu platoa također nalazile nastambe i ostali objekti. O njihovoj funkciji i namjeni više ćemo moći govoriti nakon planiranog završetka ove sonde, tijekom sljedeće godine.

Nedaleko lovačkog doma na Viničici, na parceli Viničica — pašnjak, broj 3078 (Katastarska općina Oštarije, broj posjedovnog lista 701 u posjedu Branka, Dragana, Milana i Željka Rendulića iz Šušnjevog Sela), uz sjeveroistočni rub ceste, otvoren je profil pretpostavljenog prapovijesnog bedema. Bedem je bio presječen i devastiran gradnjom puta, koji od ceste Karlovac–Senj vodi prema kapelici sv. Katarine i repetitoru Hrvatskih telekomunikacija, prije dvadesetak godina. Sama fortifikacija nalazi se na zemljanom uzvišenju–nasipu. U iskopu profila pronađeno je i mnogo ostataka gorenog drveta. Profil je otvoren samo zbog uvida u način

Konzervacija i sanacija profila bedema nakon završetka radova 2005. godine
(Foto Neven Šuica)

konstrukcije te skupljanje dovoljnog broja informacija za detaljnije istraživanje. Učinjene devastacije (gradnja doma i pristupnog puta) onemogućile su potpuniji uvid u samu cjelinu. Osim spomenutih nalaza, u profilu i uz sam rub ceste pro-nađeno je vrlo malo fragmenata keramike. Istraživanja se nastavlja.

Ispod lovačkog doma, na parceli broj 3099 (Katastarska općina Oštarije, broj posjedovnog lista 18, u posjedu Katarine Belančić, iz Čakovca Oštarskog 405) otvoren je kontrolni rov 2x6 m, sonda 9. Napravljen je presjek preko jedne od stepenica na padinama Viničice, koje su izgledale kao umjetna tvorevina. Vrlo svijetla kompaktna žuta zemlja, vrlo malo ulomaka keramike i to u donjem dijelu sonde, uz samu površinu. Najvjerojatnije se radi o antičkoj keramici. Istraživanje

Pogled na sondu 9
2005. godine (Foto
B. Olujčić)

nije potvrdilo da se radi o bedemu. U tijeku su pedološke i geomorfološke analize tla na ovom dijelu. Vjerojatno ćemo nakon njih imati više informacija o ovom problemu. Sonda će nakon toga biti zatrpana.

Arheološka građa s ovogodišnjeg iskopavanja djelomično je već obrađena i konzervirana. Najviše je dakako ulomaka keramike, koja je oprana, sortirana i trenutno u postupku daljnje obrade u prostorima osnovne škole u Munjavi Modruškoj. Uzorci gara poslani su na analize, a koštani je materijal opran i signiran. Početkom siječnja počela je i zooarheološka obrada u Zavodu za anatomiju Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kod prof. dr. Krešimira Babića i mr. sc. Tajane Trbojević–Vukičević.

Arheološko istraživanje arheološkog lokaliteta Viničica 2008.

Tijekom 2006. i 2007. godine na lokalitetu nije bilo arheoloških istraživanja. Novi je znanstveni projekt »Ekohistorijski aspekti naseljavanja hrvatskog krša u prapovijesti i antici« (130–1300644–0639) Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH bio četiri puta manje financiran nego prethodni. Iz tog je razloga smanjen opseg svih terenskih aktivnosti, iako su ona u prijavi istog projekta upravo bila naglašena kao temeljni dio projekta. Unatoč tome nastavljen je rad na geodetskom snimanju gradine te intenzivan terenski pregled. Nastavljena je i obrada pokretnih nalaza. Voditelj istraživanja predvidio je ovu mogućnost te je zbog toga već tijekom 2005. godine otvoreno više različitih površina i cjelina za istraživanje. Jedina koja tada nije bila dovršena bila je sonda 8. na sjeveroistočnom rubu platoa Viničice.

Tijekom 2008. godine, uz velike financijske napore, nastavljeno je arheološko istraživanje lokaliteta Viničice (Olujić 2009: 305–307), prije svega istraživanje sonde 8, prekinuto 2005. godine zbog atmosferskih prilika i velike vlažnosti tla. Arheološko iskopavanje sonde 8 na lokalitetu Viničica (kota 420) obavljeno je u razdoblju od 2. do 30. lipnja 2008. godine. U istraživanju su sudjelovali: mr. sc. Jasmina Osterman, znanstveni novak, zamjenik voditelja; Sunčica Žabčić, student; Hrvoje Cvitanović, speleolog, stručni suradnik; Marina Trpčić, dipl. ing., stručni suradnik; studenti geologije Neven Šuica i Jadran Lindić; tehnički suradnici Igor Humjan, Petar Protić i Azra, pas čuvar lokaliteta te voditelj dr. sc. Boris Olujić. Pripremljen je alat i od vegetacije očišćen pristup sondi. Nakon što je uklonjena zaštita iskopa i profila, pristupili smo uređivanju profila. Zbog dvogodišnje stanke sonda je ponovo geodetski izmjerena i iskolčena.

Geodetsko snimanje u tijeku. Na slici geodet Branimir Paić, a sonda 8 u pozadini, ožujak 2007. godine(Foto B. Olujić)

Nakon pripremnih radova započeli smo sa čišćenjem stratigrafskih jedinica 11 i 17. Stratigrafska jedinica 17 nalazi se ispod stratigrafske jedinice 11. Blizu sjevernog profila u sj. 11 pronađen je sloj kompaktne nabijene ilovače (podnica) s nalazima životinjskih kostiju s velikom koncentracijom keramike (sj. 20). Iznad sloja svijetlosmeđe ilovače s primjesama pijeska i sitnijim lomljenim kamenom (sj. 17), a uz sj. 19 (kompaktno složeno veće kamenje u istočnoj polovici sonde), pronađena je i polovica utega za tkalački stan (PN 1, ▼403,43). U čišćenju sj. 17 i 19 pronađen je velik broj fragmenata keramike i životinjskih kostiju. Iznad kamenja u najistočnijem dijelu sonde mnogo je manja koncentracija keramike nego u ostalim dijelovima sonde. Daljnjim čišćenjem ispod navedenih stratigrafskih jedinica (sj. 11 i 17) pojavio se sloj tamnosmeđe rahlije ilovače s mnogo većeg i manjeg lomljenog kamenja u kojem se nalazilo također mnogo fragmenata keramike, kućnog lijepa i životinjskih kostiju. U čišćenju sloja koji se nalazi ispod sj. 20 (podnice) nađena je latenska fibula (PN 2, ▼ 403,83). Taj je sloj ispod sj. 20 dobio ime sj. 11 A (tamnija smeđa zemlja, kamenje, brojni fragmenti keramike, kućnog lijepa i životinjskih kostiju). Ispod sj. 11A i 17 definiran je sloj tamnosmeđe rahle ilovače s mnogo većeg i manjeg lomljenog kamenja (sj. 22) s također velikim brojem ulomaka keramike,

kućnog lijepa i životinjskih kostiju. U zapadnom dijelu sonde ispod sj. 22 čišćenjem je utvrđen sloj tamnosmeđe rahlije zemlje s dosta primjesa komadića kućnog lijepa, gara te manjeg i većeg kamenja (sj. 24). U nastavku istraživanja zaključeno je da su sj. 22 i 24 zapravo dijelovi iste stratigrafske cjeline. U istočnom dijelu sonde pojavio se sloj masnije žućkasto–crvenkaste ilovače s većim i manjim kamenje. U njemu je zamijećena također dosta velika koncentracija ulomaka keramike, životinjskih kostiju i kućnog lijepa (sj. 23). Ovaj se sloj pruža okomito na smjer sonde i prati rub platoa Viničice. U čišćenju sj. 23 pronađen je velik broj velikih životinjskih kostiju. Uz velik broj ulomaka prapovijesne keramike pronađeni su i ulomci fine slikane keramike (atička keramika ili njezina imitacija, vjerojatno jadranskog porijekla, iz 4. stoljeća prije Krista).

Tijekom kampanje 2008. godine utvrđeno je 8 posebnih nalaza (pola utega, fibula, komad metala, pršljenak, ulomak stožastog pršljenka, keramička perlica, pršljenak i brončani tutul). Sonda 8 nije dovršena zbog nepovoljnih vremenskih prilika. Zaštićena je geotekstilom (iskop i profili) te djelomično zatrpana zemljom.

Tijekom iskopavanja vođen je terenski dnevnik uz popunjavanje formulara za nacrtanu dokumentaciju, fotodokumentaciju, apsolutne i relativne visine, stratigrafske jedinice i različite uzorke. Već u tijeku iskopavanja pristupilo se obradi i zaštiti nalaza (pranje i signiranje keramike, konzervacija metalnih nalaza itd.). Dosadašnji rezultati potvrđuju kontinuirano trajanje ovog gradinskog naselja od kasnog brončanog doba do rane antike. Već i preliminarni rezultati istraživanja i analize arheološke građe potvrđuju da se radi o velikom i vrlo gusto naseljenom naselju, osobite gospodarske, društvene i političke snage. Prema svemu, svakako se radilo o naselju s izrazitom središnjom ulogom u mikro, ali i makroregionalnom kontekstu.

Arheološko istraživanje arheološkog lokaliteta Viničica tijekom 2009. godine

Tijekom 2009. godine nastavljeno je istraživanje sonde 8.¹ U sondi su do 2009. godine definirane stratigrafske jedinice sj. 1, sj. 9, sj. 11, sj. 17, sj. 19, sj. 20, sj. 21, sj. 22, sj. 23 i sj. 24. Uz sam rub platoa nalazila se blago ovalna nakupina naslaganog kamenja. U dosadašnjim istraživanjima tijekom 2005. i 2008. godine pronađeni su

1 Izvješće kampanje 2009. godine u Hrvatskom arheološkom godišnjaku je u tisku.

brojni ostaci životinjskih kostiju, kućnog lijepa, ulomci keramike te velik broj keramičkih utega za tkalački stan. Arheološko istraživanje lokaliteta Viničica, planirano za 2009. godinu, započeto je 1. lipnja, a dovršeno je 3. srpnja. U istraživanju je sudjelovala ekipa u sastavu: mr. sc. Jasmina Osterman, zamjenik voditelja; studenti arheologije: Rachael Grandpre, University of Wyoming, Sunčica Žabčić, student arheologije; studenti diplomskog studija stare povijesti: Vinka Bubić, Iva Perković, Ante Granić, Filip Matijević, Feđa Milivojević i Josip Parat; student geologije Neven Šuica; stručno tehnička ekipa: Igor Humjan, Petar Protić, Antonio Mihalić, Azra pas čuvar lokaliteta te voditelj dr. sc. Boris Olujić, izv. prof.

Na početku istraživanja uklonjen je geotekstil kojim je sonda 8. bila pokrivena na kraju kampanje 2008. godine. Nakon uklanjanja geotekstila, očišćen je ugaženi dio stratigrafskih jedinica 23 i 24 koji se nalazio ispod zaštite te su i tada pronađeni brojni fragmenti fine slikane keramike i životinjskih kostiju. Čišćenjem se došlo do novog sloja crvenkasto smeđe ilovače s vrlo malo sitnijeg kamenja i nešto manje nalaza ulomaka keramike nego u prethodnim stratigrafskim jedinicama (sj. 26). Ovaj se sloj protezao čitavom dužinom sonde 8. Iznad ovog sloja nalazila se sj. 23, u istočnom dijelu sonde (sloj masne žućkasto crvenkaste ilovače s nešto većeg i

Flotacija uzoraka iz sonde 8 tijekom 2009. godine. Na slici Neven Šuica
(Foto B. Olujić)

manjeg kamenja te mnogo ulomaka keramike i životinjskih kostiju) te sj. 27 u zapadnom dijelu sonde (sloj tamnije i rahlije zemlje, s velikom koncentracijom lomljenog kamenja te ulomcima keramike, životinjskih kostiju, lijepa i gara). Nakon uklanjanja naslaganog sloja kamenja na samom istočnom rubu sonde 8 (sj. 25) nastavljeno je čišćenje sj. 26 te prema zapadnom dijelu sonde i sj. 27. Ispod stratigrafskih jedinica 26, 27 i 28 (sloj nepravilnog, okomito naslaganog većeg kamenja u zapadnom dijelu sonde, ispod sj. 22 te iznad sj. 27, koje je služilo kao ispun i nivelacija između dvije stijene) pojavljuje se sloj crvenkasto smeđe ilovače (sj. 29). Ovaj je sloj u stvari rezultat miješanja zdravice (sj. 33) i slojeva 26 i 28. U njemu je pronađeno osjetno manje nalaza. U istočnom dijelu sonde, uz sam sjeverni profil, u sloj 29 ukopan je sloj 30. Vidljivi dio ovog ukopa polukružnog je oblika (promjera od oko 80 cm do najviše 1 m), a možemo pretpostaviti da nastavak ima u sjevernom profilu te je bio eliptičnog ili ovalnog oblika. Iznad ovog ukopa nalazi se sj. 26 u kojem je pronađeno nešto fragmenata keramike, životinjskih kostiju i lijepa. Iz sj. 30 uzeti su uzorci gara (uzorak br. 12) te uzorak zemlje (uzorak br. 11) koji se nalaze u obradi, a obavljena je i flotacija uzorka br. 11. U sj. 30 pronađeni su ulomci keramike, životinjskih kostiju i lijepa. Za stratigrafsku jedinicu 31 pretpostavljali

Jasmina Osterman nacrtno dokumentira sondu 8 2009 godine (Foto B. Olujić)

smo da je također zaseban ukop u sj. 29, uz sam sjeverni profil, ali smo nakon pražnjenja pretpostavljenog ispuna ustanovili da se radi o dijelu sj. 26. Sličan je slučaj bio i sa stratigrafskom jedinicom 32, ali u južnom profilu. Ustanovili smo da se radi o dijelu sj. 29 koji je nešto dublje upao među stijene.

Tijekom istraživanja pronađena su četiri posebna nalaza (dva ulomka crveno figuralne atičke keramike, te dva keramička utega za tkalački stan). Od petnaest uzoraka dvanaest je uzoraka gara iz stratigrafskih jedinica 23, 24, 26, 27, 28, 29 i 30, dva uzorka zemlje iz sj. 26 i sj. 30 te jedan uzorak stijene (sigovina) iz sj. 29. Tijekom iskopavanja vođen je terenski dnevnik uz popunjavanje formulara za nacrtnu dokumentaciju, fotodokumentaciju, apsolutne i relativne visine, stratigrafske jedinice i različite uzorke. Već u tijeku iskopavanja pristupilo se obradi i zaštiti nalaza (pranje i signiranje keramike, konzervacija metalnih nalaza itd.). Nakon što je ustanovljen sterilni sloj zdravice (sj. 33), sonda je pokrivena geotekstilom. Širenje istražene površine ovisit će o financijskim sredstvima. Možemo zaključiti da se u svakom slučaju radi o više slojeva nastambi s tragovima nivelacije terena i pripreme njihovih temelja.

Istraživanje je ujedno i praktična terenska nastava diplomskog studija stare povijesti na Odsjeku za povijest Sveučilišta u Zagrebu. Studenti su bili uključeni u različite faze istraživanja i obrade građe. Tijekom istraživanja, predavanjima i terenskim pregledom sjeveroistočnog dijela potkapelskog prostora, predočen im je i širi makroregionalni kontekst kojega je ovaj lokalitet bio izuzetno važnim dijelom tijekom različitih povijesnih razdoblja. U ovom dijelu aktivnosti od ogromne pomoći bila nam je Katedra Čakavskoga sabora Modruše i njezini članovi. U istraživanju je sudjelovala i dr. sc. Tajana Trbojević-Vukičević iz Arheozoološkog laboratorija Zavoda za anatomiju Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Brojni ostaci životinjskih kostiju iz različitih slojeva još uvijek se nalaze u obradi. Tijekom jeseni 2009. godine nastavljena je obrada pokretnih nalaza te priprema za objavu dosadašnjih istraživanja. Svi su pokretni nalazi pronađeni u ovoj kampanji oprani, signirani, konzervirani te statistički obrađeni. Dio je posuda i potpuno rekonstruiran, a veći je dio odabrane građe već nacrtan.

Ovim je istraživanjem dovršena prva, probna faza sustavnih istraživanja ovog gradinskog naselja. Dosadašnjim istraživanjima osam probnih sondi, stečeno je dovoljno elemenata na kojima se može graditi strategija budućih sustavnih istraživanja većih razmjera (stratigrafski odnosi, geodetska podloga, intenzitet, broj i značaj pokretnih nalaza). Ovaj veliki i važni japodski lokalitet to svakako zaslužuje. U slijedećim kampanjama započinje priprema dijelova lokaliteta za prezentaciju te nastavak obrade pokretnih nalaza.

Arheološko istraživanje arheološkog lokaliteta Viničica tijekom 2010. godine

Tijekom čitave 2010. godine nastavljena je obrada pokretnih nalaza te priprema za objavu dosadašnjih istraživanja. Nastavljeno je pranje i signiranje ulomaka keramike, njihova konzervacija te nacrtno dokumentiranje. Nastavljena je i izrada digitalizirane geodetske podloge čitavog naseljenog prostora Velike i Male Viničice.

Samo arheološko istraživanje lokaliteta Viničica, planirano za 2010. godinu, započelo je 13. rujna, a završilo 4. listopada 2010. godine.² U istraživanju je sudjelovala ekipa u sastavu: dr. sc. Jasmina Osterman, viši asistent, zamjenik voditelja, Jelena Marohnić, znanstvena novakinja na Katedri za staru povijest i student poslijediplomskog studija arheologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Iva Perković, student studija stare povijesti i arheologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Marina Trpčić, dipl. ing. rudarstva, Neven Šuica i Jadran Lindić, apsolventi geologije na Rudarsko geološko naftnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te voditelj dr. sc. Boris Olujić, izv. prof. Sudjelovale su i studentice diplomskog studija stare povijesti na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Vanja Doleneć i Sanja Budić-Leto.

Na sjeveroistočnom rubu platoa Viničice, u produžetku sonde 4 prema zapadu, otvorena je sonda 7. Sonda se nalazi na parcelama Rebatinka (pašnjak), broj 3014 (katastarska općina Oštarije, broj posjedovnog lista 232, posjednici Juraj Juričić, ul. Ivana Zajca 6, Karlovac, Mijo i Mate Juričić, Čakovac Oštarijski 424, Oštarije) i parceli Stelnik (pašnjak), broj 3015 (katastarska općina Oštarije, broj posjedovnog lista 671, posjednik općina Ogulin, B. Frankopana 11, Ogulin).

Istraživanjem su definirane četiri stratigrafske jedinice: sj. 1, 9, 11 i 34. Pored brojnih ulomaka keramike, kućnog lijepa i životinjskih kostiju, pronađeno je i četrnaest posebnih nalaza. Među posebnim nalazima dva su utega za tkalački stan (PN 1, ▼ 407,71 i PN 12, ▼ 408,33), četiri pršljenka (PN 2, ▼ 407,99, PN 3, ▼ 407,72, PN 9, ▼ 408,54 i PN 10, ▼ 408,44), brončani novac (PN 4, ▼ 407,70), komad željeza (PN 5, ▼ 409,03), vrh brončane igle (PN 6, ▼ 408,61), keramički kalup s kružnim urezom u sredini (PN 7, ▼ 408,61), brončana figurica lava (PN 8, ▼ 408,64), komad bronce (PN 11, ▼ 408,46), ulomak stakla (PN 13, ▼ 408,49) i komad brončanog

2 Izvješće kampanje 2010. godine na Viničici u fazi je pripreme za tisak.

Pogled iz zraka na repetitor i sondu 4 desno od njega, travanj 2006.
(Foto B. Olujić)

lima (PN 14, ▼ 408,32). Metalni su nalazi na obradi u laboratoriju Arheološkog muzeja u Zagrebu, a keramički su u postupku čišćenja i konzervacije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Iz svake su stratigrafske jedinice uzeti uzorci gara i zemlje. Tijekom iskopavanja vođen je terenski dnevnik uz popunjavanje formulara za nacrtnu dokumentaciju, fotodokumentaciju, apsolutne i relativne visine, stratigrafske jedinice i različite uzorke. Već u tijeku iskopavanja pristupilo se obradi i zaštiti nalaza (pranje i signiranje keramike, konzervacija metalnih nalaza itd.) te je ovaj posao nastavljen do kraja 2010. godine. Ovogodišnjim istraživanjem nastavljen je sustavni rad na pripremi dijelova lokaliteta za prezentaciju, obrada pokretnih nalaza, ali i započeto otvaranje većih površina naselja u cilju njegove cjelovite zaštite i prezentacije.

U 2011. godini nastavljena je obrada pokretnih nalaza, prije svega u skromnim prostorima područne škole u Munjavi Modruškoj. Nažalost, u ovoj školi danas nema učenika, ali na sreću ona je i dalje u važnoj kulturnoj i obrazovnoj funkciji. Naime, ovdje se obrađuje i pohranjuje građa te obavlja praktična nastava ne samo za

Čišćenje sonde 7, 2010 godine. Na slici Marina Trpčić, Jelena Marohnić i Iva Perković (Foto B. Olujić)

Obrada građe u školi u Munjavi Modruškoj, studeni 2010. godine (Foto B. Olujić)

domaće i strane studente već i učenike osnovnih i srednjih škola.³ U obradi građe tijekom 2011. godine uz redovite članove ekipe sudjelovali su i studenti diplomskog studija stare povijesti: Ivona Plazibat, Ivana Lovrinčević, Jelena Stričak, Mate Živković i Toni Bergman. U srpnju 2011. godine nastavljeno je arheološko istraživanje sonde 7 na lokalitetu Viničica. O ovom istraživanju više riječi bit će u kasnijim radovima jer je dokumentacija tek u fazi obrade.

Zaključak

Unatoč velikim problemima i izazovima vremena u kojem živimo, sustavno istraživanje lokaliteta Viničica nastavljeno je i nastavlja se. Stanka od dvije godine (2006. i 2007.) iskorištena je za nastavak rada na obradi i konzervaciji iskopane građe te za akumulaciju sredstava i resursa za nastavak ovog posla. Od 2009. godine ovo istraživanje financijski podupire i Ministarstvo kulture RH u okviru programa zaštite i istraživanja arheološke baštine. Konzervatorski odjel u Karlovcu Ministarstva kulture RH zaslužan je što je prepoznata važnost ovog lokaliteta koja daleko nadilazi lokalne granice. Projekt istraživanja Viničice ima punu podršku Općine Josipdol. Katedra Čakavskoga sabora Modruše, udruga osnovana u cilju promicanja i zaštite bogate kulturne i prirodne baštine ovog kraja, također kontinuirano (pomoć u infrastrukturi, obradi nalaza i dr.) pomaže i podržava projekt sustavnog istraživanja ovog lokaliteta.

Istraživačka ekipa zajedno s Katedrom intenzivno radi na popularizaciji istraživanja i senzibilizaciji lokalnog stanovništva preko predavanja i različitih manifestacija. U suradnji s vrtićem u Josipdolu te osnovnim i srednjim školama u Josipdolu, Oštarijama i Ogulinu obavlja se terenska nastava i obilazak lokaliteta za predškolsku djecu te učenike osnovnih i srednjih škola, uz sudjelovanje članova Katedre i voditelja istraživanja.

Od samog početka ovog istraživanja, 2002. godine, sustavno se provodi i intenzivan terenski pregled mikro i makro regionalnog konteksta u kojem je živio ovaj lokalitet. To znači da je pregledan prostor i locirani su lokaliteti koji su bili u određenom odnosu sa središnjim naseljem na Viničici. Veliku ulogu u ovom poslu imala je Katedra Čakavskoga sabora Modruše, ali i svi dobronamjerni stanovnici

3 Dugujem veliku zahvalnost bivšem ravnatelju Osnovne škole u Josipdolu, gospodinu Ivici Bićanu te načelniku općine Josipdol, ing. Zlatku Mihaljeviću, na susretljivosti i povjerenju. Nadam se da će ova uspješna suradnja s Osnovnom školom u Josipdolu te Općinom Josipdol biti nastavljena i dalje na obostrano zadovoljstvo.

Pogled na Josipdol iz zraka. Viničica u pozadini u travnju 2006. godine
(Foto B. Olujić)

sjevernoistočnog podkapskog prostora. Lokalno je stanovništvo baštinik i čuvar baštine ovog prostora. Bez razumijevanja i sudjelovanja lokalnog stanovništva niti jedan program ili projekt zaštite i istraživanja kulturne ili prirodne baštine neće biti uspješan. Na nama istraživačima odgovornost je da sudjelujemo u obrazovanju i osvještavanju vrijednosti ove baštine te blisko surađujemo sa svim lokalnim snagama u ovom poslu. Bogatstvo povijesne baštine Viničice (i ostalih brojnih lokaliteta ovog prostora) tako ostaje lokalnoj zajednici kao vrijednost, ali i obveza, u smislu stalne brige o zaštiti lokaliteta i nalaza. Posebnu odgovornost imaju stanovnici ovog prostora da čuvaju ovu baštinu te da je obrane od pljačkaša i svih onih koji ju smatraju privatnom svojinom. Povijesna baština pripada svima. Oni koji dolaze iza nas moraju biti svjesni bogatstva svojeg nasljeđa jer će ga i oni morati predati budućim naraštajima.

Građa iskopana u dosadašnjim istraživanjima nalazi se u završnoj fazi obrade i praktično je spremna za objavu. Naime, trenutno je u izradi opsežna monografija o obavljenim istraživanjima. Osim toga, sustavna bi istraživanja Viničice trebala vrlo

skoro rezultirati i osnivanjem područne arheološke zbirke, koja će svojim bogatstvom rječito svjedočiti o bogatstvu povijesnog naslijeđa ovog kraja. Bez adekvatnog prostora u kojem će ova bogata građa biti čuvana, obrađivana, ali i predstavljena javnosti, nastavak istraživanja jednostavno neće biti moguć. Trenutni kapaciteti prostora te čuvanja pokretnih nalaza to jednostavno ne omogućuju.

I danas, nakon devet godina sustavnih istraživanja nalazimo se na samom početku. Do sada je istražen samo vrlo mali djelić ovog lokaliteta. Međutim, bez kvalitetnog početka nije moguć niti kvalitetan nastavak. Na nama je da odlučimo hoćemo li stati na tome ili ćemo ipak dati odgovarajuće mjesto jednom od najvećih i najvažnijih prapovijesnih naselja ovog prostora. Upravo dosadašnjim istraživanjima utvrđeno je dovoljno elemenata na kojima se može graditi strategija budućih sustavnih istraživanja većih razmjera (stratigrafski odnosi, geodetska podloga). Važnost, intenzitet te količina nalaza ukazuju da se radi o važnom središnjem naselju, posebno tijekom 1. tisućljeća prije Krista. Tek širim zahvatima ovaj će lokalitet biti moguće u potpunosti shvatiti i tek tada započeti s dobro pripremljenim projektima prezentacije i njegova uklapanja u turističku ponudu područja kojem pripada. Osim ove gospodarske, svakako treba naglasiti i edukativnu važnost ulaganja u čuvanje temelja vlastitog opstanka. Opstanka i boljitka bez razumijevanja vlastite prošlosti, samog sebe, ishodišta i cilja, jednostavno nema.

Popis kratica

- AeM Archaeologische–epigraphische Mittheilungen aus Oesterreich–Ungarn, Wien
 AV Arheološki vestnik, Ljubljana
 GZM Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, Sarajevo
 RE Real–Encyclopädie der classischen Altertumwissenschaft, Stuttgart
 VHAD Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva, Zagreb
 VAMZ Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu

Popis literature

- Balen–Letunić (Dubravka), 2000, »Japodske nekropole s ogulinskog područja«, VAMZ XXXII–XXXIII, 23–61

- Balen–Letunić (Dubravka), 2002, »Ogulinski kraj u pretpovijesti i antici: pretpovijest«, *Ogulin : povijesna i kulturna baština Ogulin 2002²*, 25–29
- Balen–Letunić (Dubravka), 2004, »Japodi«, *Ratnici na razmeđu istoka i zapada. Starije željezno doba u kontinentalnoj Hrvatskoj* (ur. Dubravka Balen–Letunić), Katalog izložbe, Zagreb, 212–257
- Božičević (Josip), 1898, »Iskapanje starina u Šušnjevom Selu i Čakovcu«, *VHAD III* (n. s.), Zagreb 1898, 233–236
- Božičević (Josip), 1900, »Šušnjevo Selo i Čakovac«, *VHAD IV* (n. s.), Zagreb 1899–1900, 218–219
- Božić (Dragan), 1999, »Kako Metulum se Avgustu brani«, *Zakladi tisočletij. Zgodovina Slovenije od neandertalcev do Slovanov*, Ljubljana 1999, 181–183
- Brunšmid (Josip), 1897, »Nekoliko načašća novaca na skupu u Hrvatskoj i Slavoniji. Načašće italjskih i afrikanskih novaca u Mazinu«, *VHAD 2*, Zagreb, 42–81
- Brunšmid (Josip), 1907, »Kameni spomenici hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu (Nastavak)«, *VHAD* n. s. 9/ 1907, 81–184.
- Fluss (Max), 1932, »Metulum«, *RE 15* (Met–Molaris lapis), 1503–1506.
- Ljubić (Šime), 1882, »Putopisne arheološke bilježke od Ogulina do Prozora«, *VHAD IV*, Zagreb 1882, 12–23.
- Ljubić (Šime), 1882a, »Munjavački natpis«, *VHAD IV*, Zagreb 1882, 54–56
- Matijević — Sokol (Mirjana), 1994, »Povijesna svjedočanstva o Senju i okolici. Antički izvori«, *Senjski zbornik 21/1994*, 25–40.
- Olujic (Boris), 1999, »Japodi i Rim do sredine 1. stoljeća prije Krista«, *Historijski zbornik LII/1999*, 1–16
- Olujic (Boris), 2000, »Japodi, Apijanovi plemeniti barbari«, *OA 23–24/1999–2000*, 59–64
- Olujic (Boris), 2002, »Ogulinski kraj u antici«, *Ogulin : povijesna i kulturna baština, Ogulin 2002²*, 30–34
- Olujic (Boris), 2003, » Oktavijanov pohod protiv Japoda«, *Otočac 7/2003*, 27–47
- Olujic (Boris), 2005, »U potrazi za prijestolnicom Japoda«, *Otočac 8/2005*, 29–39
- Olujic (Boris), 2005a, »Lokalitet Viničica«, *Hrvatski arheološki godišnjak 1/2004*, 133–135
- Olujic (Boris), 2006, »Lokalitet Viničica«, *Hrvatski arheološki godišnjak 2/2005*, 189–191
- Olujic (Boris), 2007, »Sustavno arheološko istraživanje lokaliteta Viničica kod Josipdola«, *Modruški zbornik 1/2007*, 53–69
- Olujic (Boris), 2007a, *Povijest Japoda. Pristup*, Zagreb, FF Press

- Olujčić (Boris), 2008, »Iskopavanje lokaliteta Viničica 2002.–2004. godine«, *Povijest u kršu. Zbornik radova projekta » Naselja i komunikacije u kontekstu veza jadranskog priobalja i unutrašnjosti u prapovijesti i antici. Alpium Illyricarum studia I.*, ur. Boris Olujčić, Zagreb, FF Press, 87–99
- Olujčić (Boris), 2009, »Lokalitet Viničica«, *Hrvatski arheološki godišnjak* 5/2008, 305–307
- Pavić (Radovan), 1978, *Prilozi analizi socijalno–geografske strukture Gorskog kotara i Ogulinsko–plašćanske–submontane udoline (sv. 1. i 2.)*, (doktorska disertacija), Zagreb, PMF
- Radman–Livaja (Ivan), 2001, »Rimski projektili iz Arheološkog muzeja u Zagrebu«, *VAMZ XXXIV*, 123–152
- Sladović (Manilo), 1856, *Povesti biskupijah senjske i modruške ili krbavske*, Trst (pretisak Gospić 2003)
- Šaban (Fran), 1901, »Ogulin«, *VHAD V* (n. s.), Zagreb 1901, 253

Summary

The paper presents an overview of archaeological and historical research of the Viničica site near Josipdol which was conducted in the period between 2005 and 2010. The importance of the prehistoric settlement in Viničica far exceeds the micro-regional framework. In the course of its long existence, the settlement took advantage of its convenient geo-strategic position and played the role of a mediator in connecting the interior and the Adriatic coast, the areas of the Alps and the Balkans. This was the reason systematic archaeological excavations of the site were conducted from 2005 to 2010, and will be continued next year. Rich finds attest to the hypothesis that the site contains a very rich settlement which had a central role in a micro and macro-regional contexts.

From 2002 to 2010, the archaeological survey included the cutting of four 4x4 m trenches (trenches 1, 4, 5, 6, 8), three 2x6 m control trenches (trenches 2, 3, 9) and one profile of a section of the fortification walls. Excavation of the trenches 4, 8, and 9 was completed in the period from 2005 to 2010. The trench 7 was excavated in 2010 and it marks the final stage of trial trenching and the beginning of excavation of larger areas.

Especially numerous finds unearthed during the excavations were analyzed and prepared for the first comprehensive publishing. The research will continue.